

grafi imaju pravo biti jedini autoritet s obzirom na antropološko znanje.

Snježana Gregurović

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Gabriel Gosselin, Jean-Pierre Lavaud
(eds)

Ethnicité et mobilisations sociales

Paris: L'Harmattan, 2001, 448 str.

Knjiga *Ethnicité et mobilisations sociales* što su je uredili Gabriel Gosselin i Jean-Pierre Lavaud na stanovit je način proizvod skupine za istraživanje etničke i političke mobilizacije pri CLERSE-u (*Centre Lillois d'Etudes et de Recherches Sociologiques et Economiques, Equipe Scientifique Associée au CNRS*). Od 1997. na Sveučilištu znanosti i tehnologija u Lilleu, u Francuskoj, i na Sveučilištu u Liègeu, u Belgiji, naizmjenice su svake godine bili organizirani studijski dani u suradnji s CEDEM-om (*Centre d'Etudes de l'Ethnicité et des Migrations*) što ga vodi Marco Martiniello u okviru Pravnog fakulteta Sveučilišta u Liègeu. Studijski su dani u Liègeu održani 1998. i 2000. Tekstovi u ovoj knjizi su odabrani te dorađeni prilozi predstavljeni u Lilleu 1997. i 1999.

Radovi su raspoređeni u tri tematske cjeline (*Identitetske konstrukcije i mobilizacije – teorijski pristupi, Etničke i političke mobilizacije – međunarodne usporedbe, Diskriminacije i stigmatizacije – instrumenti i koncepti*) omeđene i bitno kontekstuirane uvodnim (*Ambigvitetna etničnost*) i zaključnim (*Za građansku etničnost*) razmatranjem Gabriela Gosselina.

Zajedničko nastojanje autorâ s jedne je strane usmjereno na proučavanje konstrukcije i geneze identitetâ, a s druge strane na mobilizacije putem kojih dolazi do njihova previranja i izražavanja. Analize objedinjuju razmatranje kulturnih, teritorijskih, etničkih

i političkih dimenzija identitetâ u različitim kontekstima (plemenskim, etničkim, regionalnim, urbanim, nacionalnim), a kad je pak riječ o mobilizacijskim pokretima, jasno se pokazuje njihova povezanost s proizvodnjama identiteta, bilo da se neki pokret protumači utvrđivanjem identiteta neke skupine, bilo da ga se promatra kao pokretača novih identiteta ili pojačivača starih. Neke studije se bave etničkim i političkim pokretima – njihovim nastankom, razvitkom, akterima i organizacijama, porukama i zahtjevima.

Polazeći od različitih međunarodnih uspoředbi i različitih povijesnih perspektiva (Francuska, Belgija i susjedne europske zemlje, Sjeverna i Južna Amerika, Afrika), knjiga *Ethnicité et mobilisations sociales* nastoji odgovoriti na pitanje o čemu govorimo kada govorimo o etničkim skupinama ili o etničkim odnosima, te najposlije precizirati pojmove kojima ih se interpretira. U traženju odgovora na postavljena pitanja svi su autori usvojili interakcionistički pristup, a ne *esencijalistički*, pa s obzirom na to etničku i političku mobilizaciju promatraju kao dimenziju akterovih interpretacija, ali ne umanjujući pri tome važnost društvenog i povijesnog konteksta što ga proučavaju. To znači da se simboličku dimenziju pripadanja i suprotstavljanja, njihove specifičnosti i višedimenzionalne osobitosti, drži nesvodivima na uobičajene društvene i političke odnose.

Gabriel Gosselin se pita treba li dekonstruirati sam pojam etničnosti te ga želi relativizirati i podcrtati njegovu ambigvitetnost, koja se očrtava u rasponu od nacije, preko klase, do rase. Za potporu interakcionističkom pristupu u razmatranju ambigvitetne etničnosti vraća se Maxu Weberu i njegovu radu o *odnosima u etničkim zajednicama*, ali također i Fredriku Barthu, kojega u tom kontekstu smatra Weberovim sljedbenikom. Max Weber etničnost (etničko) unekoliko definira kao »subjektivno vjerovanje u zajedničko podrijetlo«, ali je po njegovu mišljenju prvenstveno politička zajednica ta koja

budi vjerovanje u etničko zajedništvo. Stoga autor povezanost etničnosti i demokracije drži jednom od središnjih tema svoje rasprave. Po njegovu mišljenju esencijalistički pristup etničnosti je »fundamentalistički pristup« (str. 33), jer se pri takvu shvaćanju etničke skupine pojavljuju kao kulturno jedinstvo obilježeno objektivnim crtama – jezikom, teritorijem, religijom itd. Prihvatljivim i operativnim smatra »situacionistički« pristup, koji preuzima Barthove analize prema kojima postojanje etničke skupine zavisi od uspostavljanja i održavanja *granice*, a ne od hipotetskoga kulturnog *sadržaja*. Granice se mijenjaju prema situaciji, pa etničnost u tom smislu rezultira interakcijom tijekom društvenih i političkih promjena; stoga i osjećaji pripadnosti mogu varirati. Takav je pristup operativan te dopušta zahvaćanje i parcijalnih, višestrukih i negativnih identiteta, kakve je danas moguće ustanoviti na primjeru *imigranata* druge i treće generacije u Francuskoj. Etničnost se tako pojavljuje kao afirmacija relativnog i evolutivnog identiteta.

Sličan pristup etničnosti ima i Marco Martiniello u svojem razmišljanju o *postetničnosti* u Europi. Vraća se na problematiku multikulturalizma kako bi ovaj put vrednovao europski identitet u promjeni, u kontekstu stvaranja nove Europe, odnosno aktualnih europskih integracija. On polazi od radova Davida Hollingera uspostavljajući dijagnozu stanja etničkih odnosa u Sjedinjenim Američkim Državama i ističe pojavu »postetničke« Amerike (str. 107). Za Hollingera postetničnost znači nadići liberalni pluralistički multikulturalizam da bi se ušlo u »kozmpolitski« multikulturalizam, istodobno sačinjen od slobodnih identitetskih izbora i množine istodobnih identiteta. Fluidnost granica između etničkih skupina ide zajedno s njihovim društveno konstruiranim svojstvom, tako da određena skupina postaje sve više, prema mišljenju M. Martiniella, proizvod miješanja, odobravajući utopiju društva u kojem će etničke granice biti lako

premostive. Primijeniti tu utopiju na aktualnu Europu značilo bi ne prisiljavati ljude da budu *europski*, nego stvarati dobrovoljne pripadnosti, načiniti mjesta za nove zajednice nezavisne od podrijetla, poticati solidarnost između pojedinaca različitih kultura.

I drugi radovi u knjizi *Ethnicité et mobilisations sociales* pokazuju da je etničnost značajno obilježena pečatom ambigvitetnosti i to je razlog što taj pojam tako dobro *funkcionira* u svakidašnjem životu. Važno stajalište što proizlazi iz razmatranja jest i to da uzeti u obzir etničnost u društvenim, političkim, religijskim i kulturnim pokretima nije samo akademsko pitanje, već je to također i ulog građanstva. Identiteti su pluralni, oni se mijenjaju, a akteri su ti koji ih mijenjaju. Biti građanin znači moći pregovarati o svojim identitetima. Zadatak je politike da konstruira za njih institucije koje ih priznaju, ograničavaju i čine prihvatljivima.

Josip Kumpes

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Ljubomir Antić

**Bračanin Ivan Krstulović, nacionalni
preporoditelj američkih Hrvata**

Samobor: A. G. Matoš, 2002, 139 str.

Autor knjige Ljubomir Antić napisao je nekoliko knjiga, znanstvenih rasprava i popularnih članaka te priredio nekoliko radijskih i televizijskih dokumentarnih emisija i filmova o povijesti hrvatske dijaspore. Jedan je od najboljih poznavatelja povijesti hrvatskog iseljništva u Americi, citiran u našoj stručnoj literaturi i u literaturama koje se bave poviješću hrvatskog iseljništva. Ova je knjiga plod dugogodišnjeg Antićeva istraživanja povijesti hrvatskog iseljništva u Južnoj Americi. Tijekom tih istraživanja i izrade svoje doktorske disertacije prvi put je otkrio